

INVESTIȚIILE CHINEZE ÎN ZONA MEDITERANEI DE EST A UNIUNII EUROPENE

LUCIAN JORA*

Abstract. *The commercial routes along the Mediterranean are among the most important and trafficked in the world, at the intersection of three continents, a “bridge“ between Europe and Asia. The dynamics of foreign direct investments represent “the moment of truth“ in the relations between China and the European Union, respectively China and the states Eastern Mediterranean EU – Greece, Cyprus, Malta –, beyond the dynamics of political relations, policies, strategies or conjuncture political discourses. Beijing is investing in the area mainly in infrastructure, ports and railways, aimed at connecting the port terminals of Mediterranean Europe with the “heart“ of Europe, the priority destination point for Chinese exports. Some analyzes by analogy with WWII speak of Southern Europe and the Mediterranean as the „soft underbelly“ of Europe, for any power that later intends to expand towards the center of the continent, opinions that are not (so far) confirmed by the facts given that Chinese investments in the area are still small and in some countries negligible for a country with the size of China.*

Keywords: *International Relations; Strategic Investments; EU Foreign Policy; Security Studies*

În general dinamica investițiilor străine directe (ISD) reprezintă *momentul adevărului* în relațiile dintre două state dincolo de dinamica relațiilor bilaterale sau discursuri de conjunctură.

Zona Mediteranei în general, deși de importanță secundară pentru China a cărei primă zonă de interes strategic este Marea Chinei de Sud, este zonă strategică prioritară. Rutele comerciale de-a lungul Mediteranei sunt printre cele mai importante și circulă din lume, la intersecția a trei continente, puntea de legătură între Europa și Asia care asigură accesul către resursele de petrol și Golful Persic,

* Cercetător științific III, dr. la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române, București, Departamentul de Relații Internaționale.

destinație pentru Drumul Mătăsii de odinioară, respectiv proiectul BRI – Belt and Road Initiative – al Chinei de azi. Beijingul investește aici mai ales în infrastructură, porturi și căi ferate menite să conecteze terminalele portuare ale Europei mediteraneene cu „inima Europei“, vestul continentului, punctul de destinație prioritar al exporturilor chineze. Aceste investiții, parte a proiectului BRI, implicit afectează interesele comerciale și geostrategice ale SUA. Manevrela miliare comune a două super-puteri mondiale, Rusia și China, desfășurate în Mediterana pentru prima dată în mai 2015, în ceea ce UE consideră a fi parte a spațiului său geo-politic vital, au stârnit îngrijorare la Bruxelles și Washington¹. Un an mai târziu conglomeratul chinez COSCO prelua controlul asupra terminalului de containere maritime al portului Pireu². Preluarea unor facilități logistice maritime poate să implice în mod potențial și un anumit control asupra flotei comerciale grecești (cea mai mare din lume)³. Anterior, în 2006, *Hutchison-Whampoa*, lider mondial al transportului prin containere maritime, controlat de Li Ka-shing (cel mai influent om de afaceri din Hong Kong), a cumpărat pachetul majoritar de acțiuni al *Terminal de Contenedores* din Barcelona⁴.

Prezentarea de față are în vedere investițiile chineze în Grecia, Cipru, Malta. Țările UE din zona Mediteranei de Sud-Est au fost printre cele mai afectate de criza economică din 2008, Cipru sau Grecia ajungând (nu pentru prima dată) în zona falimentului. În aceste condiții, potențialul de a deveni punct de tranzit pentru aflulxul în creștere de mărfuri chinezești spre Europa Occidentală, absența altor oferte și promisiunile de dezvoltare a infrastructurii în paralel cu sumele pe care le presupune achiziția facilităților portuare au fost tentante în ciuda considerentelor de securitate. În mod intenționat nu am oferit cifre concrete privind valoarea ISD chineze datorită diferențelor enorme de la o sursă la alta și în funcție de parametrii avuți în vedere. Statisticile naționale nu au în vedere investițiile cu capital chinez prin firme înregistrate în afara Chinei sau prin investitori individuali, cum este cazul programelor de acordare a rezidenței prin investiții.

La 15 septembrie 2021, Parlamentul UE adopta Legea nr. 7885 menită să implementeze Regulamentul UE 452/2019, care introducea la nivel UE un *mechanism de screening*, cu notificare și pre-aprobare pentru investiții străine directe făcute de entități non-UE în firmele înregistrate într-un stat membru care operează în anumite sectoare considerate sensibile (energie, sănătate, apărare, financiar, telecomunicații, prelucrare de date, media, energie nucleară, calitatea alimentelor, transporturi, nanotehnologii). La aceasta s-a adăugat în iunie 2020 Regulamentul nr. 852/2020 privind stabilirea unui cadru care să faciliteze investițiile suste-

¹ Christina Müller-Markus. „China Moors in the Mediterranean: A Sea of Opportunities for Europe?“, *CIDOB*, octombrie 2016, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/notes_internacionales/n1_156/china_moors_in_the_mediterranean_a_sea_of_opportunities_for_europe, accesat la 15 februarie 2023.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Eugenio Bregolat Obiols, „China’s Influence in the Mediterranean“, *IEMed Mediterranean Yearbook* 2010, European Institute of the Mediterranean, <https://www.iemed.org/publication/chinas-influence-in-the-mediterranean/>, accesat la 15 februarie 2023.

nabile⁵. Mecanismul a fost introdus la inițiativa Germaniei, Franței și Italiei, ale căror guverne erau îngrijorate de achiziția de tehnologii de către state din afara spațiului comunitar, cu precădere state care nu asigură tratament reciproc pentru ISD din spațiul UE, adică China⁶. La data adoptării mecanismului 9 state membre UE nu aveau mecanisme de monitorizare a investițiilor străine directe, iar 3 state membre au introdus aceste mecanisme doar în 2021⁷.

Grecia

Investițiile masive chineze în Grecia au fost făcute în condițiile specifice ale crizei economice mondiale care a afectat în mod deosebit Grecia timp de aproape un deceniu, statul grec intrând în faliment în 2011 (pentru a patra oară în istoria sa). Ieșirea din criză pentru guvernul grec implica ajutor din partea Comisiei Europene, Băncii Centrale Europene, Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale, respectiv infuzii mari de capital cu precădere în societăți de stat falimentare. Ajutorul financiar implica măsuri de eficientizare a aparatului administrativ, reducere a cheltuielilor publice și privatizarea unor companii de stat. În aceste condiții, statul grec a vândut pachetele de acțiuni ale porturilor și aeroporturilor civile din țară. Pentru China, cu proiectele sale de extindere a propriei infrastructuri de export în Mediterana, ofertele statului grec au fost o oportunitate. Scăderea prețului activelor și absența altor ofertanți au fost un motiv suplimentar pentru investițiile chineze în contextul dat. Cea mai mare investiție chineză în Grecia a fost achiziționarea pachetului majoritar de acțiuni a portului Pireu, unul dintre cele mai mari din Europa, de către compania COSCO Shipping⁸. Celor 51% din pachetul de acțiuni achiziționat în 2011 li s-au adăugat ulterior alte 16%, achiziție permisă de statul grec cu condiția promisiunii unor investiții majore în infrastructura portuară pe care firma chineză le-a onorat, portul Pireu devenind cel mai mare port la Marea Mediterană⁹. Declarațiile oficialilor greci au subliniat importanța acestor investiții și interesul statului grec de a atrage noi investiții chineze în infrastructură, menite a face din Grecia o poartă de intrare a comerțului est-asiatic către Europa¹⁰. O serie de voci și-au exprimat îngrijorarea nu față de privatizarea în sine, ci față modul în care aceasta a fost făcută. Practic, o firmă de stat din spațiul extra-UE controlează toate terminalele unui port,

⁵ *Ibidem*.

⁶ Frank Röhling, Uwe Salaschek, "The Foreign Investment Regulation Review: EU Overview", *The Law Reviews*, 21 octombrie 2022, <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/eu-overview>, accesat la 17 februarie 2023.

⁷ Phillip Mccalman, Laura Puzzellor, Tania Voon, Andrew Walter, "Screening of Chinese investments intensifies", 26 decembrie 2022, *Investment Treaty News*, IISD, International Institute for Sustainable Development, <https://www.iisd.org/itn/en/>, accesat la 17 februarie 2023.

⁸ Lena Becatoros, "Greece woos investments on Chinese Foreign Minister's visit", *AP NEWS*, 27 octombrie 2021, <https://apnews.com/article/business-china-greece-economy-athens-4dddac51d34096958582e337e6ed6f32>, accesat la 11 ianuarie 2023.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

obiectiv strategic¹¹. Privatizarea porturilor, aeroporturilor, producătorilor și furnizorilor apei și energiei a fost o politică adoptată mai peste tot în Uniunea Europeană, cu specificația că în Grecia, în condițiile specifice statului grec și crizei economice, ofertele grecești nu au găsit cumpărători interesați și suficient de potenți financiar pentru a cumpăra pachetele de acțiuni și a face și investiții majore, cu excepția celor din China. Grecia nu oferă climatul investițional cel mai favorabil, având în vedere instabilitatea legislativă, instabilitatea politică, birocrația excesivă, regulamentele UE vizând competiția, ajutorul de stat etc. De menționat în acest sens că conglomeratul chinez COSCO s-a retras din competiția pentru achiziția TRAINOS, operatorul național grec de căi ferate.¹² Sursa citată subliniază faptul că majoritatea investitorilor prezenți în Grecia sunt firme subsidiare ale unui număr limitat de mari firme de stat care cooperează nu concurează una cu alta¹³.

O altă investiție chineză de anvergură în infrastructura strategică a Greciei a avut loc în 2016 când *China State Grid*, cel mai mare transportator de electricitate din lume, a cumpărat un sfert din acțiunile companiei naționale transportatoare de electricitate din Grecia IPTO/ADMIE¹⁴. Sursa citată vorbește de o strategie a Chinei de extindere în zonă prin furnizorul chinez de electricitate State Grid Corporation, strategie din care Grecia este doar o mică piesă.¹⁵ Astfel, IPTO, *The Independent Power Transmitter Operator S.A.*, plănuiește construirea sistemului de conectare a rețelelor electrice *EuroAsia Interconnector*.¹⁶ În 2017 *Shenhua Renewables* a cumpărat 75% din pachetul de acțiuni a patru parcuri eoliene dezvoltate de *Copelouzos Group*.¹⁷ Nu întâmplător, *China Development Bank* este prezentă în Grecia, unde a și semnat în 2016 un memorandum cu *Banca Centrală a Greciei*, vizând finanțarea de proiecte în domeniul energiei¹⁸. Unii analiști argumentează gestul Greciei prin tentativele acestei țări de a căuta aliați suplimentari puternici în condițiile tensionării relațiilor cu Turcia¹⁹. Poziția R.P. China de membru permanent în Consiliul de Securitate al ONU este un argument în plus în favoarea dorinței oficialilor greci de a avea relații privilegiate cu Beijingul.²⁰ Cu excepția celor două investiții majore amintite, volumul in-

¹¹ Kaki Bali, "In Greece's largest port of Piraeus China is the boss", *Deutsche Welle-DW*, ediția on line 30 octombrie 2022, <https://www.dw.com/en/greece-in-the-port-of-piraeus-china-is-the-boss/a-63581221>, accesat la 11 ianuarie 2023.

¹² Plamen Tonchev, "Polyxeni Davarinou, Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations", *Institute of Economic Relations*, decembrie 2017, p.6, <https://idos.gr/wp-content/>, accesat la 20 februarie 2023.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Plamen Tonchev, "Chinese Influence in Greece", *CEPA*, 24 august 2022, <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-greece/>, accesat la 11 ianuarie 2023.

¹⁵ Plamen Tonchev, Polyxeni Davarinou, "Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations", *Institute of Economic Relations*, decembrie 2017, p. 18, <https://idos.gr/wp-content/>, accesat la 20 februarie 2023.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, p. 26.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Plamen Tonchev, "Chinese Influence in Greece", *CEPA*, 24 august 2022, <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-greece/>, accesat la 11 ianuarie 2023.

vestițiilor chineze în Grecia nu a fost până la această dată pe măsura speranțelor oficialilor greci²¹. Valoarea investițiilor directe chineze în Grecia fluctuează mult de la o sursă la alta în funcție de parametrii luați în considerare, de la sub 1 miliard de euro până la aproape 4 miliarde de euro. De notat că investițiile provenind din mica insulă Cipru depășesc valoarea totală cea mai optimistă a investițiilor chineze în Grecia la nivelul anului 2022²².

Sub administrația Trump, au fost inițiate măsuri, continuate și înăsprite de administrația Biden, de limitare sau excludere a firmelor chinezești de pe piața 5G în ciuda poziției dominante, a expertizei și prețurilor mai competitive practicate de acestea. Grecia, prin vocea prim-ministrului Kyriakos Mitsotakis, și-a afirmat cu ocazia vizitei Secretarului de Stat Mike Pompeo la 29 septembrie 2020 hotărârea de a da curs solicitărilor SUA de a exclude Huawei de la dezvoltarea rețelei naționale 5G, chiar dacă firma chineză oferă prețuri mai competitive²³. Sprijinul SUA față de Grecia în condițiile tensionării relațiilor cu Turcia se pare că a contat în această decizie.²⁴ Totuși, la nivelul anului 2023, aproximativ 25% din infrastructura 5G din Grecia este realizată cu echipamente Huawei.²⁵

Grecia dispune și de un program de tip *Golden Visa* prin care se oferă rezidență permanentă investitorilor individuali cu peste 500 000 euro, de care au beneficiat 1 000 de cetățeni chinezi.²⁶

Mecanismul național grec de *screening* al investițiilor străine în sensul definit de Regulamentul UE 452/2019 este încă în lucru.²⁷

Cipru

Pentru China, insula Cipru ocupă o poziție pivot în Mediterana de Est, o rută comercială importantă pe traseul Asia de Est – Asia Centrală – Orientul Mijlociu – Europa, și o componentă importantă a strategiilor MSRI și BRI derulate de ceea ce se preconizează a fi la nivelul anului 2028 cea mai mare economie a lumii.²⁸ Politica Chinei în zona Mediteranei de Est depinde de relațiile sale politice și economice cu Ciprul, respectiv, de accesul la infrastructura portuară a acestei

²¹ *Ibidem*.

²² Plamen Tonchev, Polyxeni Davarinou, “Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations”, *Institute of Economic Relations*, decembrie 2017, p. 15, <https://idos.gr/wp-content/>, accesat la 20 februarie 2023.

²³ Giannis Seferiadis, “Greece joins ‘anti-Huawei camp’ as US seals stronger ties”, *Nikkei Asia*, 5 octombrie 2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Huawei-crackdown/Greece-joins-anti-Huawei-camp-as-US-seals-stronger-ties>, accesat la 17 februarie 2023.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ John Strand, “Ban Huawei? Not Europe”, *CEPA*, 12 ianuarie 2023, <https://cepa.org/article/ban-huawei-not-europe/>, accesat la 17 februarie 2023.

²⁶ Plamen Tonchev, Polyxeni Davarinou, “Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations”, *Institute of Economic Relations*, decembrie 2017, p. 25, <https://idos.gr/wp-content/>, accesat la 20 februarie 2023.

²⁷ CE, “List of screening mechanisms notified by Member States”, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157946.pdf, accesat la 17 februarie 2023.

²⁸ Mordechai Chaziza, “Cyprus: The Next Stop of China’s Belt and Road Initiative”, *The Diplomat*, 22 decembrie 2021, <https://thediplomat.com/2021/12/cyprus-the-next-stop-of-chinas-belt-and-road-initiative/>, accesat la 2 februarie 2023.

țări.²⁹ Pentru *Drumul Mățiii Maritim*, care conectează Marea Chinei cu Oceanul Indian, respectiv Canalul de Suez și Mediterana, Cipru este punct de alimentare și centru logistic.³⁰

În noiembrie 2021, China și Cipru anunțau cu ocazia aniversării a 50 de ani de relații diplomatice încheierea unui *parteneriat strategic*, fără a se menționa concret în ce constă, cel mai probabil fiind doar un gest politic de îmbunătățire a relațiilor bilaterale.³¹ China în general nu își promovează interesele economice și politice internaționale prin alianțe, ci prin *parteneriate strategice* mai mult sau mai puțin concretizate prin acțiuni concrete și tratate bilaterale.³²

Criza financiar-bancară din octombrie 2015 a adus statul cipriot în pragul falimentului și a determinat scoaterea la vânzare a unor pachete de acțiuni deținute de stat în sectoarele strategice ale economiei țării. Alături de poziția geostrategică, statul cipriot se mai promovează ca destinație de investiții și prin statutul de membru al UE, respectiv sistemul avantajos de taxare a investițiilor.³³ În 2015, compania chineză Yanggu Xiangguang Copper a cumpărat 22% din firma minieră specializată în extragerea cuprului Atalaya Mining Plc., firmă înregistrată în Cipru dar cu operațiuni mai ales în Spania.³⁴ În 2019, China Petroleum Pipeline Engineering a semnat un contract de 290 milioane euro cu firma cipriotă ETYFA, operatorul național din domeniul gazului, pentru construirea unui terminal de gaz naturale lichefiate necesar pentru centralele electrice.³⁵ AVIC – Aviation Industry Corp. of China – a fost cel mai mare acționar în transportatorul aerian cipriot Cobalt până în 2019, când și-a vândut participația. Jim Chang Global Group a investit 100 milioane euro în proiecte imobiliare în Ayia Napa, iar operatorul din industria jocurilor de noroc Meloco, cu baza în Macau, a investit 677 milioane USD într-un complex de cazinouri în Limassol.³⁶

Capitalul chinez, deși este la nivelul anului 2023 prezent în unele sectoare importante ale economiei țării (infrastructură portuară, maritimă, transport aerian, piața imobiliară, minerit, telecomunicații, turism și industria divertismentului), nu deține în niciun domeniu controlul propriu-zis.³⁷ Singurul pachet majoritar de acțiuni, și anume transportatorul aerian Cobalt, a fost vândut integral de firma chineză AVIC Aviation Industry Corp. of China.³⁸

Infrastructura 5G în Cipru până la această dată a fost implementată cu echipamente Huawei în proporție de 100%.³⁹ Totuși, în 2020 guvernul de la Nicosia a

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ Andreas Vou, "Data dominance: In Cyprus, a Chinese outpost inside the EU", *Reporting Democracy*, 7 decembrie 2021, <https://balkaninsight.com/2021/12/07/data-dominance-in-cyprus-a-chinese-outpost-inside-the-eu/>, accesat la 1 februarie 2023.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ John Strand, „Ban Huawei? Not Europe“, *CEPA*, 12 ianuarie 2023, <https://cepa.org/article/ban-huawei-not-europe/>, accesat la 17 februarie 2023.

semnat cu SUA memorandumul privind *5G Clean Network*, care în alte țări ar putea exclude *de facto* firma Huawei de la dezvoltarea rețelei 5G.⁴⁰ Huawei a intrat pe piața din Cipru în 2009, iar pe oferta sa de servicii se bazează întreaga infrastructură a celor patru operatori de telefonie mobilă și telecomunicații din țară: CyTA, Epic, Cablenet, Primetel.⁴¹ Memorandumul semnat cu SUA, ca și reglementările UE în domeniu, nu nominalizează companii excluse de la dezvoltarea rețelelor 5G, lăsând la latitudinea statelor membre să identifice ofertanții care prezintă riscuri de securitate; totuși memorandumul semnat cu SUA prevede colaborarea cu instituțiile de securitate ale SUA.⁴²

Și Cipru are un program de acordare a cetățeniei pe baza investițiilor, program prin care între 2017 și 2019 circa 482 cetățeni chinezi au obținut cetățenie cipriotă, un număr deloc neglijabil raportat la populația țării.⁴³ Mecanismul național cipriot de *screening* al investițiilor străine în sensul definit de Regulamentul UE 452/2019 este încă în lucru.⁴⁴

Malta

Pentru Malta, stat insular membru UE cu mai puțin de 500 000 de locuitori și resurse naturale limitate, deschiderea spre piața mondială și atragerea de investiții externe este esențială pentru dezvoltarea economică. Investițiile chineze până la această dată sunt reduse, dar în creștere de la un an la altul și concentrate în sectoarele strategice ale economiei malteze (energie, apă potabilă, infrastructură, comunicații). Pentru atragerea de investiții statul maltez se promovează ca „hub“ de acces pe piața UE.

În noiembrie 2018, Malta a fost unul dintre primele state membre UE care au semnat *Memorandumul* privind participarea la BRI.⁴⁵ În 2014, Shanghai Electric a cumpărat 90% din pachetul de acțiuni al centralei electrice *Dalimara*, respectiv 33% din *Enemalta*, singurul distribuitor de energie electrică din Malta.⁴⁶ Achiziția producătorului de electricitate *Delimara* de către *Shanghai Electric* s-a făcut cu condiția realizării unor investiții în modernizare (convertirea pe gaz), suma de 320 milioane euro fiind cea mai mare investiție străină directă realizată vreodată

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² *Ibidem.*

⁴³ Andreas Vou, “Data dominance: In Cyprus, a Chinese outpost inside the EU”, *Reporting Democracy*, 7 decembrie 2021, <https://balkaninsight.com/2021/12/07/data-dominance-in-cyprus-a-chinese-outpost-inside-the-eu/>, accesat la 1 februarie 2023.

⁴⁴ C, “List of screening mechanisms notified by Member States”, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157946.pdf, accesat la 17 februarie 2023.

⁴⁵ Angelico Baldacchin, “Are There Any Potential Security Challenges In Relation To Chinese Foreign Direct Investment In Malta?”, A thesis submitted for the degrees of a Master of Arts in Conflict Resolution and Mediterranean Security, 2020, [https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/87474/1/Potential security challenges in relation to Chinese FDI in Malta-Diss-2.pdf](https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/87474/1/Potential%20security%20challenges%20in%20relation%20to%20Chinese%20FDI%20in%20Malta-Diss-2.pdf), accesat la 1 februarie 2023.

⁴⁶ Sansone, K, “Enemalta signs 320m China investment deal”, *Times of Malta*, 12 martie 2014, <https://timesofmalta.com/articles/view/Enemalta-signs-320m-China-investment-deal.51025>, accesat la 1 februarie 2023.

în Malta.⁴⁷ Interesant este faptul că în spatele unor firme franceze sau elvețiene care investesc în Malta se află tot investitori chinezi care au cumpărat pachetul majoritar al respectivelor companii în Franța sau Elveția.⁴⁸ De exemplu, firma elvețiană (dar cu acționariat chinez) *HNA* a cumpărat 80% din pachetul de acțiuni al *SR Technics and Aviation* care deține hangare și piste aeriene în cadrul aeroportului internațional maltez, iar *China Merchants Holdings* a cumpărat 49% din *CMACGM*, firmă franceză din domeniul transportului de tip *cargo* cu dețineri importante în infrastructura de transport malteză.⁴⁹ Participarea Huawei la realizarea infrastructurii 5G din Malta la nivelul anului 2023 este inexistentă.⁵⁰ Malta este singura țară sud-est mediteraneană care la nivelul lunii august 2022 a notificat CE în legătură cu existența unui mecanism național de *screening* al investițiilor străine directe, instituit în decembrie 2020.⁵¹

Precum în alte state membre UE, și în Malta există un *Residence and Visa Program (MRVP)* inițiat în 2015 prin care se oferă rezidență permanentă în schimbul investițiilor dincolo de un anumit plafon și în care aproximativ 60% din aplicanți sunt cetățeni chinezi.⁵² De acest program se leagă creșterile semnificative ale investițiilor chineze în sectorul imobiliar și industria ospitalității.⁵³ Analizele consultate au rareori în vedere importanța investițiilor în infrastructura turistică, motorul economic al respectivelor țări, Grecia, Cipru, Malta. Piața de profil chineză a cunoscut o creștere explozivă în ultimii ani și se estimează că va crește în același ritm.

Concluzii

Dincolo de interesele economice de așteptat pentru o economie orientată spre export și care se pregătește să devină cea mai mare economie mondială, din cauzistica prezentată este prematur a se identifica o strategie coerentă a Chinei în Mediterana de Est și în Mediterana în general, chiar dacă o parte a presei și analiștilor de resort interpretează orice achiziție cu capital chinez ca având o potențială dimensiune strategico-miliară. Cele mai intense dezbateri au fost în jurul preluării controlului asupra terminalelor *cargo* ale porturilor Pireu și Napoli (ambele în vecinătatea unor baze militare NATO), de către conglomeratul chinez

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Angelico Baldacchin, "Are There Any Potential Security Challenges in Relation to Chinese Foreign Direct Investment in Malta?", A thesis submitted for the degrees of a Master of Arts in Conflict Resolution and Mediterranean Security, 2020, p. 77, <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/87474/1/PotentialsecuritychallengesinrelationtoChineseFDIinMalta-Diss-2.pdf>, accesat la 1 februarie 2023.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ John Strand, "Ban Huawei? Not Europe", *CEPA*, 12 ianuarie 2023, <https://cepa.org/article/ban-huawei-not-europe/>, accesat la 17 februarie 2023.

⁵¹ CE, "List of screening mechanisms notified by Member States", p. 12, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157946.pdf, accesat la 17 februarie 2023.

⁵² Angelico Baldacchin, "Are There Any Potential Security Challenges in Relation to Chinese Foreign Direct Investment in Malta?", A thesis submitted for the degrees of a Master of Arts in Conflict Resolution and Mediterranean Security, 2020, pp. 48-49, <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/87474/1/PotentialsecuritychallengesinrelationtoChineseFDIinMalta-Diss-2.pdf>, accesat la 1 februarie 2023.

⁵³ *Ibidem*.

COSCO, deși firme vest-europene sau americane care puteau să participe la oferta de privatizare nu s-au arătat interesate. Dezbateră de o anumită factură în care interesele comerciale sunt dublate de jocuri geopolitice este amplificată de o literatură de specialitate care a crescut ca număr și diversitate, reflectând numărul în creștere al instituțiilor academice și al absolvenților de profil cu specializări tangente domeniului geopolitică/geostrategie/studii de securitate etc. Teoria relațiilor internaționale și amintitele specializări iubesc analogiile cu istoria (adesea forțate) și construcțiile teoretice menite să oglindească și să confirme teoria marilor maeștri ai domeniului (Morgenthau de exemplu). În acest sens unele analize prin analogie cu WWII vorbesc de Sudul Europei și Mediterana ca „pântecul moale ale Europei“, pentru orice putere care intenționează ulterior extinderea spre „miezul“ continentului. Investițiile chineze în zonă sunt de dată recentă, mai ales post-2010, și încă relativ reduse pentru o putere economică de dimensiunea Chinei. În virtutea aceleiași paradigme se poate observa și faptul că investițiile chineze au abordat de la început direct „inima“ economiei UE, adică Germania, respectiv Marea Britanie, fără vreo strategie a „pântecului moale“. Teoretic, prezența Chinei în infrastructura critică a zonei pe termen lung poate avea și tangențe geopolitice în sensul în care guvernele respectivelor țări ar avea un motiv suplimentar să susțină poziția Chinei în Marea Chinei de Sud, în detrimentul poziției SUA. Din aceeași gamă a construcțiilor teoretice fac parte și teoriile în virtutea cărora prezența crescândă a Chinei în Sudul fragil economic al UE ar putea pe termen lung să submineze unitatea și coerența UE, China având potențialul de a deveni o piață și un model economic și eventual politic mai atractiv decât ceea ce oferă Bruxelles. E un scenariu posibil pentru țările Sud și Est Mediteraneene din Magreb și Mashrek (mai ales după experiența libiană), dar care nu trebuie generalizat la statele membre UE din zonă, în ciuda fragilității economice și a unei vieți politice mai „temperamentale“. A privi investițiile chineze exclusiv din prisma *Capcanei lui Tucidide* este potențial contraproductiv într-o economie globalizată. Deși Goldman Sachs estima (posibil exagerat) că la orizontul anului 2035 PIB-ul Chinei va depăși pe cel al SUA⁵⁴, China la nivelul anului 2023 nu apare ca fiind un rezervor nesecat de bani, care investește oricât, oriunde și la orice preț.

BIBLIOGRAFIE

Bali, Kaki, “In Greece’s largest port of Piraeus China is the boss“, *Deutsche Welle – DW*, ediția online 30 octombrie 2022, <https://www.dw.com/en/greece-in-the-port-of-piraeus-china-is-the-boss/a-63581221>.

Baldacchin, Angelico, “Are There Any Potential Security Challenges In Relation To Chinese Foreign Direct Investment In Malta?“, A thesis submitted for the degrees of a Master of Arts in Conflict Resolution and Mediterranean Security, 2020, <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/87474/1/PotentialsecuritychallengesinrelationtoChineseFDIinMalta-Diss-2.pdf>.

⁵⁴ Goldman Sachs, “The Global Economy in 2075: Growth Slows as Asia Rises“, 8 decembrie 2022, <https://www.goldmansachs.com/insights/pages/the-global-economy-in-2075-growth-slows-as-asia-rises.html>, accesat la 18 februarie 2023.

- Becatoros, Lena, "Greece woos investments on Chinese foreign minister's visit", *AP NEWS*, 27 octombrie 2021, <https://apnews.com/article/business-china-greece-economy-athens-4dda51d34096958582e337e6ed6f32>.
- CE, "List of screening mechanisms notified by Member States", https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157946.pdf.
- Chaziza, Mordechai, "Cyprus: The Next Stop of China's Belt and Road Initiative", *The Diplomat*, 22 decembrie 2021, <https://thediplomat.com/2021/12/cyprus-the-next-stop-of-chinas-belt-and-road-initiative/>.
- Goldman Sachs, "The Global Economy in 2025: Growth Slows as Asia Rises", 8 decembrie 2022, <https://www.goldmansachs.com/insights/pages/the-global-economy-in-2025-growth-slows-as-asia-rises.html>.
- Markus, Müller Christina, "China Moors in the Mediterranean: A Sea of Opportunities for Europe?", *CIDOB*, octombrie 2016, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/notes_internacionales/n1_156/china_moors_in_the_mediterranean_a_sea_of_opportunities_for_europe.
- McCalman, Phillip, Laura Puzzellor, Tania Voon, Andrew Walter, "Screening of Chinese investments intensifies", 26 decembrie 2022, *Investment Treaty News*, IISD, International Institute for Sustainable Development, <https://www.iisd.org/itm/en/>.
- Obiols, Bregolat Eugenio, "China's Influence in the Mediterranean", *IEMed Mediterranean Yearbook* 2010, European Institute of the Mediterranean, <https://www.iemed.org/publication/chinas-influence-in-the-mediterranean/>, accesat 15 februarie 2023.
- Röhling, Frank, Uwe Salaschek, "The Foreign Investment Regulation Review: EU Overview", *The Law Reviews*, 21 octombrie 2022, <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/eu-overview>.
- Tonchev, Plamen, Polyxeni Davarinou, "Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations", *Institute of Economic Relations*, decembrie 2017, p. 6, <https://idos.gr/wp-content/>.
- Tonchev, Plamen, "Chinese Influence in Greece", *CEPA*, 24 august 2022, <https://cepa.org/comprehensive-reports/chinese-influence-in-greece/>.
- Sansone, K., "Enemalta signs '320m China investment deal'", *Times of Malta*, 12 martie 2014, <https://timesofmalta.com/articles/view/Enemalta-signs-320m-China-investment-deal.51025>.
- Seferiadis, Giannis, "Greece joins 'anti-Huawei camp' as US seals stronger ties", *Nikkei Asia*, 5 octombrie 2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Huawei-crackdown/Greece-joins-anti-Huawei-camp-as-US-seals-stronger-ties>.
- Strand, John. "Ban Huawei? Not Europe", *CEPA*, 12 ianuarie 2023, <https://cepa.org/article/ban-huawei-not-europe/>.
- Vou, Andreas, "Data dominance: In Cyprus, a Chinese outpost inside the EU", *Reporting Democracy*, 7 decembrie 2021, <https://balkaninsight.com/2021/12/07/data-dominance-in-cyprus-a-chinese-outpost-inside-the-eu/>.